

ALMA MATER

MIESIĘCZNIK UNIWERSYTETU JAGIELLOŃSKIEGO

l i s t o p a d 2 0 2 2 n r 2 3 6

ALMA MATER

miesięcznik Uniwersytetu Jagiellońskiego
listopad 2022 nr 236

ADRES REDAKCJI

31-126 Kraków, ul. Michałowskiego 9/3
tel. 12 663 23 50
e-mail: almamater@uj.edu.pl
www.almamater.uj.edu.pl
www.instagram.com/almamateruj

RADA PROGRAMOWA

Zbigniew Iwański
Antoni Jackowski
Zdzisław Pietrzyk
Aleksander B. Skotnicki
Joachim Śliwa

OPIEKA MERYTORYCZNA

Jacek Popiel

REDAKCJA

Rita Pagacz-Moczarska – redaktor naczelna
Zofia Ciećkiewicz – sekretarz redakcji
Alicja Bielecka-Pieczka – redaktor
Anna Wojnar – fotoreporter

WYDAWCA

Uniwersytet Jagielloński
31-007 Kraków, ul. Gołębia 24

PRZYGOTOWANIE DO DRUKU

Opracowanie koncepcji pisma
Rita Pagacz-Moczarska

Opracowanie graficzne i łamanie
Agencja Reklamowa „NOVUM”
www.novum.krakow.pl

Korekta – Elżbieta Białoń, Ewa Dąbrowska

DRUK

Drukarnia Pasaż sp. z o.o.
30-363 Kraków, ul. Rydlówka 24

Pierwsza strona okładki:
Widok na ulicę Gołębia i Collegium Witkowskiego,
nagroda specjalna „Alma Mater”
w konkursie Camera Jagellonica 2021
Fot. Dominika Tokarz

Czwarta strona okładki:
Pomnik Adama Mickiewicza
na Rynku Głównym w Krakowie
Fot. Paweł Krzan

Redakcja nie zwraca tekstów niezamówionych,
zastrzega sobie prawo dokonywania skrótów,
zmian tytułów oraz zmian redakcyjnych
w nadesłanych tekstach,
nie odpowiada za treść reklam i ogłoszeń.

Numer zamknięto 28 października 2022.

ISSN 1427-1176

nakład: 2000 egz.

KONTO:

Uniwersytet Jagielloński
PEKAO SA 8712404722111000048544672
z dopiskiem: ALMA MATER – darowizna

SPIS TREŚCI

ACTUALIA

<i>Świat nas po raz kolejny zaskoczył!</i>	5
Rita Pagacz-Moczarska – Uniwersytet Jagielloński rozpoczął 659. rok akademicki	10
Bartosz Brożek – Wizjoner Kopernik	16
Koncert inauguracyjny Zespołu Pieśni i Tańca UJ „Słowianki”	20
Arkadiusz Mężyk – Stanowisko prezydium Konferencji Rektorów Akademickich Szkół Polskich	21

UNIVERSALIA

Zenon Piech – Znaki Uniwersytetu Jagiellońskiego w XIX–XXI wieku, cz. 5	22
---	----

HISTORIA MAGISTRA VITAE

Medale Cracoviae Merenti 2022	28
Magdalena Tworzydło – Tablica upamiętniająca współtwórców Instytutu Biologii Molekularnej UJ ...	29
Rita Pagacz-Moczarska – Dwaj mistrzowie: Stanisław Pigoń i Franciszek Ziejka	31
Grzegorz Przebinda, Joanna Kulakowska-Lis – Budowniczy mostów	32
Lucyna Perepeczko – Profesor Piotr Ignacy Łada Bieńkowski	36
Joachim Śliwa – Pierwszy w Polsce archeolog klasyczny	38
Maciej Piróg – Wspomnienie o prof. Renacie Dutkowej	40
Robert Kłosowicz – W 30. rocznicę śmierci prof. Tadeusza Lewickiego	43

SCIENTIA

Agnieszka Defus – Długa historia sapiensowsko-neandertalskich relacji	46
Uniwersytet Jagielloński w <i>Dzień Dobry TVN</i>	51

IMPRESSIONES

Ignacy Jan Paderewski w karykaturze	52
Lukasz Pieróg – HistoriUJemy	54
Rita Pagacz-Moczarska – GALERIA „ALMA MATER”, cz. 12 Wizualne metafory	56

CONVENTIONES

Rita Pagacz-Moczarska – Operacje tarczycy w nowym oddziale Szpitala Uniwersyteckiego przy ul. Kopernika 50	64
Andrzej Urbanik – Wokół historii światowej diagnostyki obrazowej	66
Festiwal KultUro 2022	67
Rita Pagacz-Moczarska – W Krakowie powstanie Muzeum Sztuki Witrazowej	68
Alicja Bielecka-Pieczka – Sztuka więzienna – Arts of Freedom	70
Bartosz Jan Plachno – List do prof. Mariana Raciborskiego	72
Pamiętamy!	74
Aresztowani podczas Aktion gegen Universitäts-Professoren	76
Jan Wiktor Tkaczyński – Pro memoria	87
Na szlaku wspomnień... ..	90
Marcin Starzyński – Profesor Bożenna Wyzowska	91
Krzysztof Boczar, Andrzej Ząbek – Profesor Barbara Małecka	94
Janusz Małecki – Wspaniały Człowiek	95
Magdalena Małecka – Wspomnienie o Mamie	98
Ewa Luchter-Wasylewska – Przyjaźniłyśmy się 50 lat	99
Monika Małecka – Sprawy Polski zawsze były bliskie Jej sercu... ..	99
Professor Marek Zembala	100
Władysław T. Miodunka – Profesor Karol Derwich	101
Robert Kłosowicz – Doktor Alicja Małecka	104
Wanda Szajowska	105
Justyna Galuszka – Agnieszka Zwadło	106
Alicja Bielecka-Pieczka, Zofia Ciećkiewicz, Rita Pagacz-Moczarska, Anna Wojnar – Jerzy Sawicz	107

POSTSCRIPTUM

Przegląd wydarzeń	108
Agnieszka Andreasik – Propozycje Wydawnictwa UJ	111
Półka nowości	113

Dwaj mistrzowie: Stanisław Pigoń i Franciszek Ziejka

Po raz pierwszy Profesor Stanisław Pigoń dotarł do Krakowa jesienią 1906 roku. W tym mieście mieszkał do 1914 roku, kiedy to w mundurze żołnierza austriackiego wyruszył na fronty Wielkiej Wojny. Powrócił do dawnej stolicy Polski wiosną 1931 roku, by już nigdy jej nie opuścić. Dziś prochy jego spoczywają na cmentarzu Salwatorskim, w symboliczny sposób podkreślając siłę związków łączących uczonego z duchową stolicą Polski. W ciągu 37 ostatnich lat życia, które spędził w Krakowie, nigdy przecież nie zapomniał on o swoich, ani o Poznaniu, ani o Wilnie. Tym bardziej – o rodzinnej Kom-

*borni i Podkarpaciu. Gdziekolwiek rzuciły go losy, zawsze w „ojczyźnie zostało serce jego”. Ojczyźnie-Polsce służył jako badacz literatury i kultury, jako wychowawca kolejnych pokoleń studentów, jako strażnik praw moralnych w życiu publicznym – tak o swoim wielkim mistrzu napisał w jednym ze swych ostatnich tekstów prof. Franciszek Ziejka – historyk literatury, rektor Uniwersytetu Jagiellońskiego, człowiek wielkiego formatu. To obszerne opracowanie poświęcone prof. Stanisławowi Pigionowi zostało opublikowane w piątym tomie serii „Bibliotheca Pigioniana”, zatytułowanym *Jak kochać Polskę? Stanisława Pigionia droga**

do wielkości, który ukazał się w 2022 roku nakładem Wydawnictwa Humanistycznego „Pigionianum” Karpackiej Państwowej Uczelni w Krośnie.

Jak przypomina Joanna Kułakowska-Lis we wstępie do publikacji, ciekawe są okoliczności jej powstania. O przygotowanie artykułu, liczącego kilkanaście stron, zwrócili się do prof. Franciszka Ziejki na początku 2019 roku redaktorzy tomu *Krosno. Miasto i ludzie*, planowanego na pamiątkę jubileuszu 20-lecia krośnieńskiej uczelni. Profesor, pomimo już wtedy poważnych kłopotów zdrowotnych, podjął to wyzwanie, realizując zadanie z ogromnym

Anna Wojnar

Prof. Franciszek Ziejka podczas swojego wykładu z okazji jubileuszu 100-lecia Bursy im. Stanisława Pigionia; 10 stycznia 2010

zaangażowaniem. Tekst przesłał redaktorom wiosną 2019 roku, stawiając ich jednak przed niemałym dylematem, bo zamiast kilkunastu zamówionych stron napisał ich... niemal sto! Tak obszerny materiał trudno było pomieścić w jubileuszowej publikacji. W porozumieniu z Profesorem ustalono więc, że w niej zamieszczony zostanie jedynie niewielki fragment, natomiast całość tekstu ukaże się jako od-

dzielne wydanie książkowe. W tym czasie w Wydawnictwie Humanistycznym PWSZ w Krośnie, kierowanym przez prof. Grzegorza Przebindę, zrodziła się idea, by oprócz rocznika „Studia Pigioniana” stworzyć serię „Bibliotheca Pigioniana”, w której kolejnym tomem miała być właśnie monografia prof. Franciszka Ziejki.

Pomysł nabierał realnych kształtów, ale niestety, śmierć prof. Ziejki, 19 lipca 2020, sprawiła, że zarówno plany wydawnicze, jak i koncepcja publikacji musiały

ulec zmianie. Ostatecznie prof. Franciszek Ziejka, obok prof. Stanisława Pigionia, stał się drugim bohaterem książki. Tom został więc wzbogacony o tekst autorstwa kanclerza Karpackiej Państwowej Uczelni w Krośnie Franciszka Tereszkiewicza, przypominający ogromne zasługi obu tych wyjątkowych uczonych, nauczycieli, wychowawców i patriotów, a także o niepublikowany wcze-

śniej wykład prof. Franciszka Ziejki, zatytułowany *Humanistyka przetrwa. Kilka uwag o rzekomym kryzysie humanistyki*, wygłoszony przez niego 13 maja 2015 podczas ogólnopolskiego kongresu *Nowoczesna humanistyka* w PWSZ w Krośnie (wykład ten dostępny jest także na stronie internetowej <https://www.youtube.com/watch?v=1PRqUflguto>). W książce zamieszczono ponadto laudację na cześć prof. Franciszka Ziejki, wygłoszoną przez prof. Grzegorza Przebindę podczas uroczy-

stości wręczenia 303. rektorowi UJ medalu „Zasłużony dla PWSZ w Krośnie”, jak również wybraną bibliografię profesorów Pigionia i Ziejki oraz 22 fotografie związane z prof. Pigioniem i dokumentujące wizyty prof. Ziejki w Krośnie i Kombornii. – *Mamy nadzieję, że ten tom, dzięki takiej właśnie dwuwymiarowości, pozwoli czytelnikom zapoznać się z mało znanymi faktami z życia Stanisława Pigionia, pracowicie wydobytymi z archiwalnych zapisków przez autora opracowania, ale równocześnie stanie się także formą upamiętnienia prof. Franciszki Ziejki, jako jedna z ostatnich jego prac, przygotowana przez uczonego jako świadectwo naukowej rzetelności, wytrwałości, zaangażowania i przywiązania do ponadczasowych wartości, wzór dla kolejnych pokoleń badaczy* – zaznacza we wstępie do książki Joanna Kułakowska-Lis.

Warto dodać, że w tym roku mija druga rocznica śmierci prof. Franciszka Ziejki, a w 2023 roku obchodzimy 55. rocznicę śmierci prof. Stanisława Pigionia. Obaj profesorowie spoczywają na cmentarzu Salwatorskim.

Rita Pagacz-Moczarska

Budowniczy mostów

Zasługi prof. Franciszka Ziejki dla Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej, obecnie Karpackiej Państwowej Uczelni w Krośnie, która od 2012 roku nosi imię prof. Stanisława Pigionia są niebagatelne. Bez wsparcia Profesora nie powstałaby pewnie w Krośnie we właściwym czasie szkoła wyższa, a już na pewno nie w takim kształcie, w jakim funkcjonuje ona obecnie. Jeszcze jako dziekan Wydziału Filologicznego UJ – w 1992 roku – był on promotorem utworzenia w Krośnie Kolegium Nauczycielskiego, stanowiącego podwaliny dla PWSZ. Jako młody adept filologii rosyjskiej wtedy właśnie poznałem energicznego profesora i dziekana Franciszka Ziejkę, który w 1991 roku bardzo mi pomógł swą radą i doświadczeniem w skutecznej obronie pracy doktorskiej na Wydziale Filologicznym UJ, poświęconej myśli ekumenicznej Włodzimierza Sołowjowa.

Profesor Ziejka współtworzył w 1992 roku porozumienie między Uniwersytetem Jagiellońskim a krośnieńskim kuratorium oświaty i wyznaczył doktor habilitowaną, obecnie profesor zwyczajną, Halinę Kurek na opiekuna naukowego tego Kolegium. Skutecznie zachęcił rzeszę pracowników Instytutu Filologii Polskiej UJ do podjęcia pracy dydaktycznej w Krośnie. To właśnie wtedy miały swój początek związki PWSZ im. Stanisława Pigionia z Uniwersytetem Jagiellońskim – najpierw z polonistami, następnie z anglistami i wreszcie z rusycystami krakowskiej Almae Matris. To w pierwszej połowie lat 90. powstały tak bliskie relacje z Krosnem i całym Podkarpaciem pracowników UJ, wybitnych uczonych, wykładowców, którzy również obecnie u nas pracują. Ten wyjątkowy naukowo-intelektualny most połączył na trwałe Kraków i Krosno – dlatego wła-

śnie Franciszek Ziejka nad Wisłokiem i Lubatówką zyskał pełnoprawne miano *pontifex*, co w języku Cyserona oznacza „budowniczego mostów”.

Przez cały czas działania Kolegium Nauczycielskiego bardzo żywo interesował się jego funkcjonowaniem i w sposób szczególnie dbał o rozwój naukowy tej pionierskiej w Krośnie placówki. Czynił to, między innymi, jako współorganizator i uczestnik cyklu konferencji naukowych „Podkarpackie Spotkania. Literatura – język – kultura”, które organizowano w latach 1993–1996 (kolejno: *Ziemia krośnieńska w kulturze polskiej*, *Inteligencja południowoschodnich ziem polskich*, *Kultura wsi podkarpackiej*). Już jako prorektor UJ wsparł skutecznie inicjatywę powołania w Krośnie PWSZ – stosowną uchwałę Senat UJ przyjął 16 grudnia 1998.